

Ірина НЕЧАЄВА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Запорізький національний технічний університет

Марія ХАНДОГА

Запорізький національний технічний університет

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ, СКЛАДЕНОЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Обґрунтовано вибір методу оцінювання фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Досліджено динаміку та структуру показників діяльності компанії шляхом горизонтального та вертикального аналізу. Надано комплексну оцінку фінансовому стану компанії з використанням коефіцієнтного методу.

Ключові слова: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний метод, комплексна оцінка.

У сучасних складних умовах підприємництва та нестабільного економічного середовища необхідною складовою управління є аналіз фінансового стану підприємства. Загальні питання аналізу фінансового стану висвітлювались у працях відомих вітчизняних учених Азаренкової Г. М., Бланка І., Кірейцева Г. Г., а також зарубіжних економістів Ван Хорна Дж. К., Ваховича Дж. М., Поддєрьогіна А. М. та ін. Проблеми застосування методів фінансового аналізу досліджені в роботах Адамової І. З., Захарченко В. О., Зорі О. П., Малько І. Х., Романчук А. Л., Семенова А. Г. Однак єдиної методики не існує, а отже, залишається проблема вибору методу фінансового аналізу. Актуальність питання посилює необхідність адаптації наявних вітчизняних методик до міжнародних стандартів ведення бухгалтерської звітності.

Метою статті є обґрунтування вибору методу комплексної оцінки фінансового стану підприємства, що складає фінансову звітність за міжнародними стандартами.

У сучасних умовах господарювання необхідний алгоритм, що надасть можливість отримати оцінку фінансового стану підприємства простими, але достатніми методами, щоб визначити внутрішні проблеми підприємства та прийняти відповідне управлінське рішення. Найвідомішими та загальнознаними інструментами діагностики фінансового стану підприємства є горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний методи аналізу.

Суть горизонтального аналізу полягає в порівнянні показників звітності попереднього і поточного року. При цьому здійснюється поетапне зіставлення звітів і визначається абсолютна і відносна зміна статей. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити абсолютну та відносну динаміку за кожною статтею фінансової звітності, зміни у майновому і фінансовому стані підприємства, динаміці прибутків та витрат [6, с. 163].

Однак, горизонтальний аналіз висвітлює тільки часову динаміку показників, тому для аналізу внутрішньої структури звітності використовують вертикальний аналіз.

При проведенні вертикального аналізу ціла частина порівнюється до 100%, і обчислюється питома вага

кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки балансу (актив, пасив), обсяг реалізації звіту про фінансові результати. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у групі або підгрупі становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємства. За допомогою вертикального аналізу можна визначити, за рахунок збільшення чи зменшення яких статей змінюються загальні показники майнового стану та фінансового результату підприємства [6, с. 163].

Для об'єктивного оцінювання фінансового стану підприємства методів горизонтального та вертикального аналізу недостатньо, тому їх необхідно доповнити коефіцієнтним методом.

R-аналіз, або розрахунок фінансових коефіцієнтів, є широко застосовуваним у світовій практиці. Він базується на розрахунку системи коефіцієнтів, що відображають різні аспекти діяльності підприємства і враховують чинники внутрішнього і зовнішнього впливу на фінансовий стан підприємства. При оцінці фінансового стану підприємства таким методом використовують або показники всієї сукупної діяльності підприємства, або їхню визначену групу, розширюючи при цьому склад коефіцієнтів [7, с. 137 – 138].

Окремий показник чи їх сукупність не можуть дати однозначного висновку про фінансовий стан підприємства. Коли необхідно надати швидку оцінку фінансового стану, ефективніше буде використати комплексну оцінку на основі кількох найважливіших показників. На нашу думку, доцільним буде використання кількох показників з різних класифікаційних груп:

- коефіцієнта автономії, що характеризує можливість підприємства виконувати свої зобов'язання за рахунок власних активів, його незалежність від позикових джерел [8, с. 218];
- коефіцієнта рентабельності продажів, який характеризує економічну ефективність та порівнює отриманий ефект з витратами та ресурсами, що використані для досягнення цього ефекту [9, с. 55];
- коефіцієнта поточної ліквідності, який відповідає на запитання, чи здатне підприємство розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями

перед усіма кредиторами наявними ліквідними оборотними активами [8, с. 220];

- коефіцієнта забезпечення оборотних активів власними коштами, що показує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти [8, с. 218].

Суть комплексної оцінки зводиться до встановлення відповідних балів для кожного показника від 0 до 2 (0 – незадовільне значення показника, 1 – задовільне, 2 –

значення показника оптимальне). Отримана величина комплексної оцінки може коливатися від 0 до 8 балів, зокрема [10]:

- 6 – 8: оптимальний фінансовий стан;
- 3 – 5: задовільний фінансовий стан;
- 0 – 2: незадовільний фінансовий стан.

Для вибраних показників будемо використовувати такі критерії (табл. 1):

Таблиця 1. Бальні критерії для оцінки фінансових показників

Показники	Бальні критерії		
	0 балів	1 бал	2 бали
Коефіцієнт автономії	менше 0,5	0,5 - 0,7	більше 0,7
Коефіцієнт рентабельності продажів	менше 0,05	0,05 - 0,20	більше 0,20
Коефіцієнт поточної ліквідності	менше 1	1 - 2	більше 2
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	менше 0,1	0,1 - 0,2	більше 0,2

Фінансовий аналіз передбачає використання різних форм фінансової звітності. По-перше, баланс (balance sheet), що представляє в сукупності дані про активи, зобов'язання та власний капітал фірми на певний момент часу. По-друге, звіт про прибутки та збитки (income statement) узагальнює інформацію про виручку та витрати фірми за певний період часу, також за рік чи квартал.

Інформаційною базою проведеного в роботі аналізу є фінансова звітність компанії Kernel, що представлена на власному електронному ресурсі компанії у відкритому доступі [11]. Звітність складена за міжнародними стандартами, оскільки призначена для іноземних інвесторів та партнерів. Структура та зміст звітів відрізняються від Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні, зокрема, активи балансу представлені за ознакою спадної ліквідності,

пасиви йдуть у порядку зростання строків погашення зобов'язань.

Отже, на першому етапі проведений горизонтальний аналіз активів, який дозволив зробити висновки, що майже по всіх статтях активів спостерігається збільшення фінансових результатів при загальному сумарному збільшенні вартості активів з 2010 по 2012 фінансовий рік на 88,4%. Негативною тенденцією є зростання обсягів дебіторської заборгованості на 123,51% та значне збільшення обсягів товарно-матеріальних запасів (на 177,55%). При цьому як показники розвитку компанії та зростання її виробничого потенціалу слід розглядати збільшення обсягів основних засобів компанії на 92,16% та значне зростання у 2012 р. вартості його нематеріальних активів на 186,06% до 2010р. (табл. 2).

Таблиця 2. Склад та динаміка активів балансу 2010-2012 рр.

Актив (Assets)	Відносне відхилення, %		
	2011/2010	2012/2011	2012/2010
1. Current assets			
Cash	94,84	-28,79	38,75
Trade accounts receivable, net	70,40	31,17	123,51
Prepayments to suppliers and other current assets, net	-13,69	11,07	-4,14
Taxes recoverable and prepaid, net	7,63	7,69	15,91
Inventory	24,28	123,33	177,55
Biological assets	267,23	59,79	486,80
Total current assets	35,25	38,45	87,25
2. Noncurrent assets			
Property, plant and equipment, net	32,64	44,88	92,16
Intangible assets, net	105,90	38,93	186,06
Goodwill	-0,08	59,59	59,46
Deferred tax assets	-	100,52	-
Other non-current assets	235,86	-79,76	-32,03
Total non-current assets	45,02	30,82	89,71
Total assets	39,82	34,75	88,40

Результати горизонтального аналізу пасивів (табл. 3) демонструють зростання обсягів зобов'язань компанії за рахунок як поточних зобов'язань, що збільшилися у 2011 році на 42,829 тис дол., у 2012 на 53,808 тис дол., так і довгострокових, обсяги яких зросли на 12,608 тис дол. та 279,204 тис дол. відповідно.

За три досліджуваних періоди компанія Kernel збільшила обсяги власного капіталу практично на 100% – з 604,891 тис дол. до 1210,701 тис дол., зокрема, за рахунок зростання нерозподіленого прибутку на 432,972 тис дол. з 2010р. по 2012 р. та збільшення емісійного доходу на 146,138 тис дол. за аналогічний період.

Таблиця 3. Склад та динаміка пасивів балансу 2010-2012 рр.

Пасив (Liabilities and equity)	Абсолютне відхилення, тис дол.		
	2011/2010	2012/2011	2012/2010
1. Current liabilities			
Trade accounts payable	16,142	-1,565	14,577
Advances from customers and other current liabilities	-29,357	55,309	25,952
Short-term borrowings	65,416	-67,166	-1,75
Current portion of long-term borrowings	-9,372	67,23	57,858
Total current liabilities	42,829	53,808	96,637
2. Non-current liabilities			
Long-term borrowings	25,23	261,554	286,784
Obligations under finance lease	-4,423	9,249	4,826
Deferred tax liabilities	-8,257	2,237	-6,02
Other non-current liabilities	0,058	6,164	6,222
Total non-current liabilities	12,608	279,204	291,812
3. Equity attributable to Kernel Holding S. A. equity holders			
Issued capital	0,012	0,159	0,171
Share premium reserve	3,815	142,323	146,138
Subscribed capital	-	-	-
Additional paid-in capital	0	0	0
Equity-settled employee benefits reserve	-	-	-
Revaluation reserve	3,789	0	3,789
Translation reserve	1,53	4,93	6,46
Retained earnings	226,272	206,7	432,972
Total equity attributable to Kernel Holding S. A. equity holders	369,712	208,109	577,821
Non-controlling interest	22,687	5,302	27,989
Total equity	392,399	213,411	605,81
Total liabilities and equity	447,836	546,423	994,259

Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати (табл. 4) свідчить про зростання виручки від реалізації більш ніж у два рази у 2012 р. порівняно з 2010 р. та приблизно на 14% порівняно з 2011 р.

Однак, незважаючи на зростання обсягів виручки від реалізації, чистий прибуток компанії у 2012 р. знизився у порівнянні з 2011 р. на 15,265 тис дол. Причинами зниження прибутку є, насамперед, зростання

собівартості реалізованої продукції на 102,93% у 2011 р. до 2010 р. та на 17,84% у 2012 р. порівняно з 2011 р. Відбулося зростання інших операційних витрат: витрат обігу з 134,388 тис дол. до 200,368 тис дол., загальногосподарських та адміністративних витрат з 26,732 тис дол. до 70,128 тис дол., а також фінансових витрат з 22,784 тис дол. до 64,361 тис дол.

Таблиця 4. Динаміка показників фінансового результату підприємства 2010-2012 рр.

Показник	Величина показника		
	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Revenue	1020,47	1899,12	2157,44
Cost of sales	709,414	1439,59	1696,47
Gross profit	311,057	459,527	460,973
Other operating income	17,547	26,192	65,993
Operating expenses			
Distribution costs	134,388	170,281	200,368
General and administrative expenses	26,732	38,17	70,128
Profit from operating activities	167,484	277,268	256,47
Finance costs, net	22,784	42,452	64,361
Foreign exchange gain, net	10,957	1,723	5,269
Other expenses, net	4,064	28,121	3,486
Profit before income tax	151,593	208,418	193,892
Income tax benefit	0,108	17,629	16,89
Net profit	151,701	226,047	210,782

Другий етап фінансового аналізу передбачає оцінку структури балансу та фінансових результатів компанії.

Вертикальний аналіз активів підприємства дозволив

зробити наступні висновки.

У загальній сумі активів 2012 року частка оборотних активів становить 52,90% та має тенденцію до спаду,

відповідно питома вага необоротних активів складає 47,1% та збільшується.

Аналіз структури активів балансу за розділами (табл. 5) свідчить про збільшення частки товарно-матеріальних запасів з 24,68% у 2010 р. до 36,59% у 2012 р., що слід оцінити негативно, оскільки зростання обсягів та питомої ваги запасів призводить до вилучення значної суми грошових коштів з

господарського обігу. Майже не зменшилася частка дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів, що негативним чином може вплинути на рівень платоспроможності та ліквідності підприємства. Значну частку також мають виплати податків, але протягом трьох років їх частка зменшується в загальному обсязі оборотних активів.

Таблиця 5. Склад та структура активів компанії (за розділами балансу), 2010-2012 рр.

Актив (Assets)	2010 р.	2011 р.	2012 р.
1. Current assets			
Cash	9,94	14,31	7,3618
Trade accounts receivable, net	10,94	13,78	13,056
Prepayments to suppliers and other current assets, net	15,74	10,04	8,0581
Taxes recoverable and prepaid, net	34,34	27,33	21,257
Inventory	24,68	22,68	36,589
Biological assets	4,36	11,85	13,678
Total current assets	100	100	100
2. Non-current assets			
Property, plant and equipment, net	72,05	65,90	72,98
Intangible assets, net	6,05	8,59	9,13
Goodwill	16,36	11,27	13,75
Deferred tax assets	-	1,41	2,15
Other noncurrent assets	5,54	12,83	1,98
Total noncurrent assets	100,00	100,00	100,00

У групі необоротних активів зростає частка основних засобів з 65,9% у 2011 р. до 72,98% у 2012р., збільшується питома вага нематеріальних активів з 6,05% у 2010 р. до 9,13% у 2012р. при паралельному зростанні вартісних показників даних статей балансу (див. табл. 1).

Аналіз структури пасивів виявив, що в загальній сумі пасивів поточні зобов'язання на 2012 рік складають

21,18% та мають тенденцію до зменшення, довгострокові зобов'язання – 21,69% та зростають, власний капітал – 57,13% та зростає.

Питома вага короткострокових кредитів і позик в загальній сумі поточних зобов'язань зменшилась з 59,37% у 2011 р. до 35,06% у 2012 р., з паралельним значним зростанням частки Довгострокових кредитів та позик до 90,14% у 2012 р. (табл. 6).

Таблиця 6. Склад та структура пасивів компанії (за розділами балансу), 2010-2012 рр.

Пасив (Liabilities and equity)	2010 р.	2011 р.	2012 р.
1. Current liabilities			
Trade accounts payable	3,0989	6,85	5,68
Advances from customers and other current liabilities	37,309	25,83	35,06
Short-term borrowings	48,017	59,37	37,29
Current portion of long-term borrowings	11,575	7,948	21,97
Total current liabilities	100,00	100,00	100,00
2. Non-current liabilities			
Long-term borrowings	75,99	84,67	90,14
Obligations under finance lease	4,65	1,87	2,75
Deferred tax liabilities	19,30	13,37	5,74
Other non-current liabilities	0,06	0,08	1,37
Total non-current liabilities	100,00	100,00	100,00
3. Equity attributable to Kernel Holding S. A. equity holders			
Issued capital	0,32	0,20	0,18
Share premium reserve	52,79	33,10	39,32
Subscribed capital	-	14,14	-
Additional paid-in capital	6,64	4,11	3,39
Equity-settled employee benefits reserve	-	-	0,10
Revaluation reserve	1,87	1,55	1,28
Translation reserve	26,69	16,69	14,16
Retained earnings	65,07	63,60	69,90
Total equity attributable to Kernel Holding S. A. equity holders	100,00	100,00	100,00

У структурі власного капіталу у 2012 р. значну частину із зростанням як вартісних показників, так і

показників структури складають емісійний дохід (39,32%) та нерозподілений прибуток (69,9%).

Аналіз структури фінансових результатів свідчить про погіршення фінансового стану компанії (табл. 7).

Таблиця 7. Аналіз структури доходів та операційних витрат

Рік	Частка чистого прибутку у виручці	Частка собівартості у виручці	Частка операційного прибутку у виручці	Частка витрат обігу в операційних витратах	Частка загальногосп. та адмін. витрат в опер. витратах
2010	14,87	69,52	16,41	83,41	16,59
2011	11,90	75,80	14,60	81,69	18,31
2012	9,77	78,63	11,89	74,07	25,93

Незважаючи на те, що об'єми продажів ростуть, у статті чистого прибутку спостерігається негативна тенденція до спаду (у 2010 р. – 14,87%, 2011 р. – 11,90%, 2012 р. – 9,77%) на фоні зростання собівартості реалізованої продукції (2010 р. – 69,52%, 2011р. – 75,80%, 2012 р. – 78,63%).

Існує також негативна тенденція до збільшення

частки загальногосподарських та адміністративних витрат у загальному обсязі операційних витрат, що свідчить про наявність недоліків в управлінні витратами.

Останнім етапом аналізу є комплексна оцінка фінансового стану підприємства (табл. 8).

Таблиця 8. Комплексна оцінка фінансового стану за коефіцієнтним методом

Показник	2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал
Коефіцієнт автономії	0,54	1	0,63	1	0,57	1
Рентабельність продажів	0,3	2	0,24	2	0,21	2
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,7	1	2,05	2	2,5	2
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,13	1	0,29	2	0,19	1
Комплексна оцінка	5		7		6	

Незважаючи на те, що результати аналізу характеризують фінансовий стан компанії як стабільний (у 2010 р. компанія Kernel знаходилася у задовільному фінансовому стані, у 2011-2012 рр. – в оптимальному), динаміка та значення показників, таких як коефіцієнт автономії, рентабельність продажів та коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами свідчить про його погіршення. Зокрема, коефіцієнт автономії (при оптимальному значенні $\geq 0,7$) у 2012 р. становить 0,57. Рентабельність продажів знизилась з 0,3 до 0,21 та наближається до критичного значення оптимальності. Значно зменшився коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами з 0,29 у 2011 р. до 0,19 у 2012 р.

Отже, фінансовий стан компанії у 2012 р. залишається у діапазоні оптимальності, але виявлені негативні тенденції фінансових показників свідчать про необхідність більш поглибленого аналізу для встановлення причин, що негативно впливають на діяльність підприємства та прийняття ефективних

управлінських рішень.

Результати аналізу свідчать, що компанія Kernel має задовільний фінансовий стан та міцний виробничий потенціал. Але вертикальний аналіз показує, що компанія має прорахунки в управлінні витратами: зростають адміністративні та загальногосподарські витрати, і собівартість продукції, що призводить до скорочення операційного та чистого прибутку. За коефіцієнтним методом з комплексною оцінкою компанія знаходиться в оптимальному діапазоні фінансового стану, але зазначені проблеми потребують поглибленого вивчення. Таким чином, вертикальний та горизонтальний аналіз разом з комплексною коефіцієнтною оцінкою становить ефективний інструмент внутрішнього контролю та діагностики.

Горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз є загальноновизнаними інструментами діагностики фінансового стану підприємства, які можна ефективно здійснювати на основі фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Список літератури

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга: Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Азаренкова Г. М. Финанси підприємств: навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2009. – 304 с.
3. Кірейцев Г. Г. Финансовый менеджмент: Навч. посібник / Г. Г. Кірейцев. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 495 с.
4. Финанси підприємств: Підручник / КНЕУ; Кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. – 7-е вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
5. Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж. М. Основы финансового менеджмента / Ван Хорн Дж. – М.: "И. Д. Вильямс", 2008. – 1232 с.
6. Семенов А. Г. Аналіз фінансового-господарської діяльності акціонерного товариства в умовах нестабільності / А. Г. Семенов, С. А. Король // Вісник економічної науки України. – 2011. – №2. – С. 163 – 170.
7. Захарченко В. О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства / В. О. Захарченко, С. І. Счасна // Финанси України. – 2005. – №1. – С. 137-144.
8. Зоря О. П. Комплексний аналіз фінансового стану ВАТ «Запоріжсталь» / О. П. Зоря // Сталий розвиток економіки. – 2012. – №1. – С. 217 – 222.

-
9. Малько И. Х. Интегральный метод оценки финансового состояния предприятия / И. Х. Малько // БизнесИнформ. – 2009. – №5. – С. 53 – 56.
 10. Адамова І. З. Аналіз фінансового стану підприємства: проблемні аспекти та шляхи їх розв'язання / І. З. Адамова, А. Л. Романчук // Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – 2011. – Випуск II (42). – Частина I – [Електронний ресурс]. Режим доступу до док. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_64.pdf.
 11. Kernel Financial Reports – [Електронний ресурс]. Режим доступу до док. : <http://www.kernel.ua/en/financial/reports/>

РЕЗЮМЕ

Нечаева Ирина, Хандога Мария

Оценка финансового состояния предприятия на основе финансовой отчетности, составленной по международным стандартам

Обоснован выбор метода оценки финансового состояния предприятия в современных условиях. Исследована динамика и структура показателей деятельности компании методами горизонтального и вертикального анализа. Дана комплексная оценка финансового состояния компании с использованием коэффициентного метода.

RESUME

Nechayeva Iryna, Khandoga Maria

Evaluation of the financial condition of the enterprise based on financial statements prepared under international standards

The choice of evaluation method of the financial condition of the enterprise in today's environment is substantiated. The dynamics and structure of the company performance indicators are investigated by horizontal and vertical analysis. The comprehensive assessment of the financial condition of the company using the coefficient method is given.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2013 р.